

“NOTIQLIK SAN’ATI” O‘QITUVCHILAR UCHUN MARUZA MATNI

NOTIQLIK — ZAMONAVIY JAMOALARDA ISHONCHLI MULOQOT KALITI

Ushbu darsda zamonaviy ta’lim jarayonida notiqlik san’atining o‘rni va ahamiyati ko‘rib chiqiladi. Kurs ishtirokchilari nutq tuzilishi, auditoriya bilan aloqa o‘rnatish, nutqiy texnika (ovozi, mimika va jestlar) hamda tinglovchilarni ilhomlantirish usullari bilan tanishadilar. Davomida ular shaxsiy nutq ko‘nikmalarini rivojlantirish va auditoriya oldida ishonchli chiqish qilish tajribalarini o‘zlashtiradilar.

1. Nutq tuzilishi — kirish, asosiy qism, xulosa

Ko‘pincha notiq nutqini bevosita boshlaydi va tinglovchi e’tiborini jalb qila olmaydi. Aslida samarali nutq aniq tuzilgan bo‘lishi kerak:

Kirish — auditoriyani qiziqtirish, mavzuga jalb etish.

Asosiy qism — g‘oyalarni dalillar, misollar va hikoyalar orqali ochib berish.

Xulosa — asosiy fikrni umumlashtirish va auditoriyaga ta’sirchan chaqiriq bilan murojaat qilish.

Misol: O‘qituvchi darsni boshlashda qisqa hikoya aytsa (kirish), keyin mavzuni dalillar bilan tushuntirsa (asosiy qism) va yakunda o‘quvchilarga aniq tavsiya bersa (xulosa), nutq samarali chiqadi.

2. Auditoriya bilan aloqa — kontakt va ishonch

Notiq auditoriya bilan samimiy muloqot qila olishi kerak.

Kontakt — ko‘z bilan qarash, savol berish, auditoriyani suhbatga jalb etish.

Ishonch — samimiylik va ishonarli dalillar orqali tinglovchilarni ishontirish.

Misol: Maruza vaqtida o‘qituvchi auditoriyaga savol berib, ulardan javob olish orqali tinglovchilarni faol ishtirokchiga aylantiradi.

3. Nutqiy texnika — ovoz, mimika, jestlar

Ta’sirchan nutq uchun faqat so‘zlar emas, balki ularni qanday aytilishi ham muhim:

Ovoz — baland-pastlikni boshqarish, pauzalardan foydalanish.

Mimika — yuz ifodalari orqali hissiyotlarni yetkazish.

Jestlar — qo‘l harakatlari orqali g‘oyalarni kuchaytirish.

Misol: O‘qituvchi nutqida pauza qilsa, auditoriya asosiy fikrni yaxshiroq qabul qiladi.

4. Amaliy mashqlar

Mashq 1: Nutq tuzilishini mashq qilish

Ishtirokchilar qisqa mavzu tanlab, kirish, asosiy qism va xulosani alohida yozadilar.

Mashq 2: Auditoriya bilan aloqa

Ishtirokchilar auditoriyaga 1 daqiqa davomida savol berib, ulardan javob olishadi.

Mashq 3: Ovoz mashqi

Ishtirokchilar bir matnni turli ohanglarda (baland, past, tez, sekin) o‘qiydilar.

Mashq 4: Mimika va jestlar

Nutq davomida bir jumlani turli mimika va qo‘l harakati bilan aytib ko‘rish.

5. Notqlikda keng tarqalgan xatolar

Nutqni tayyorlamasdan boshlash.

Faqat matnni o‘qib berish.

Auditoriya bilan aloqa o‘rnatmaslik.

Ovoz va mimikadan foydalanmaslik.

Xulosani umumiy qilib tugatish.

6. Yakuniy xulosa

Notqlik — bu nafaqat so‘zlash, balki tinglovchilarga ta’sir qilish san’atidir.

Zamonaviy notiq:

Nutqini aniq va mantiqiy tuzadi.

Auditoriya bilan faol aloqa o‘rnatadi.

Ovoz, mimika va jestlardan samarali foydalanadi.

Tinglovchilarni ishontiradi va ilhomlantiradi.